

Examen VWO
2017

tijdvak 2
maandag 19 juni
13.30 - 16.30 uur

maatschappijwetenschappen

Bij dit examen hoort een bijlage

Dit examen bestaat uit 29 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 62 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd.
Als er bijvoorbeeld twee redenen gevraagd worden en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Opgave 1 Koning Willem-Alexander in de Algemene Vergadering

Bij deze opgave hoort tekst 1 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Koning Willem-Alexander sprak op 28 september 2015 de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (AVVN) toe. Dat was in New York bij de opening van de 70e vergadering van de AVVN. De toespraak was in het Engels. Tekst 1 is een gedeelte van de vertaling van deze toespraak zoals die op de website van de Rijksoverheid gepubliceerd is.

Lees de regels 1 tot en met 19 van tekst 1.

De koning noemt enkele wereldproblemen waar de Verenigde Naties (VN) aandacht aan besteedt. Het past bij de doelstellingen van de VN om aandacht te besteden aan wereldproblemen.

- 2p 1 Geef twee doelstellingen van de Verenigde Naties en geef per doelstelling een bijpassend citaat uit de regels 1 tot en met 19 van tekst 1.

Lees de regels 20 tot en met 48 van tekst 1.

De koning zei dat de VN zich de vraag moest stellen: is onze manier van werken en onze structuur nog up-to-date? Hij noemde in dat verband de doortastendheid en de legitimiteit van de Veiligheidsraad.

- 4p 2 – Leg uit met welke hervorming de Veiligheidsraad doortastender kan worden.
– Leg uit met welke hervorming de legitimiteit van de Veiligheidsraad kan toenemen.

Lees de regels 49 tot en met 64 van tekst 1.

Bij het samenwerken van meerdere landen speelt vaak het probleem van collectieve actie. Koning Willem-Alexander bepleit dat landen zich meer in elkaar moeten inleven en meer de dialoog moeten aangaan met elkaar.

- 2p 3 – Wat houdt het probleem van collectieve actie in?
– Leg uit dat dit pleidooi van koning Willem-Alexander voor inlevingsvermogen en dialoog een oplossing kan zijn voor het probleem van collectieve actie in verband met het klimaatprobleem.

Opgave 2 Het is veiliger, ondanks de politie

Bij deze opgave hoort tekst 2 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Sinds 2005 onderzoekt het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) de aard, omvang en ontwikkeling van de geregistreerde misdrijven in Nederland.

Uit de cijfers van 2014 blijkt onder andere dat de politie 7 procent minder misdrijven geregistreerd heeft dan in 2013. In tekst 2 bespreekt Marc Schuilenburg, docent strafrecht en criminologie van de Vrije Universiteit te Amsterdam, deze ontwikkeling.

Lees tekst 2.

Veel opvattingen kunnen gekarakteriseerd worden als politiek links of als politiek rechts. De criminoloog Marc Schuilenburg doet in tekst 2 uitspraken die steun betekenen voor opvattingen van één van die twee politieke richtingen en hij doet andere uitspraken die kritiek inhouden voor opvattingen van de andere politieke richting.

- 2p 4 – Welke politieke richting (links of rechts) wordt meer gesteund? Geef een citaat uit tekst 2 waaruit dat blijkt en leg je antwoord uit.
– Welke politieke richting (links of rechts) wordt min of meer bekritiseerd? Geef een citaat uit tekst 2 waaruit dat blijkt en leg je antwoord uit.

Lees de regels 33 tot en met 40 van tekst 2.

Er zijn verschillende theorieën ter verklaring van criminaliteit en crimineel gedrag.

- 1p 5 Met behulp van welke theorie is te verklaren dat criminaliteit zal afnemen door zowel het verbeteren van sloten als ook door het plaatsen van camera's? Leg je antwoord uit.

Lees de regels 40 tot en met 42 van tekst 2.

Jongeren zijn oververtegenwoordigd in de misdaadstatistieken.

- 2p 6 Met behulp van welke theorie is te verklaren dat vooral jongeren criminaliteit plegen? Leg je antwoord uit.

Lees de regels 43 tot en met 49 van tekst 2.

De uitspraak over de afwezigheid van een causaal verband is gebaseerd op onderzoek.

- 2p 7 – Stel een hypothese op die bij dit onderzoek past.
– Wat zijn bij die hypothese de afhankelijke variabele en de onafhankelijke variabele?

Lees de regels 50 tot en met 57 van tekst 2.

- 2p 8 Geef twee redenen waarom cijfers uit politiestatistiek “niets zeggen over de omvang van ingewikkelde vormen van criminaliteit” zoals milieudelicten, fraude, handel met voorkennis en cybercrime.

Lees de regels 58 tot en met 71.

Ondanks het teruglopen van geregistreeerde criminaliteit blijven de onveiligheidsgevoelens van burgers hoog.

- 1p 9 Met welk begrip wordt dit verschijnsel aangeduid?

Opgave 3 De gunfactor

Bij deze opgave hoort tekst 3 uit het bronnenboekje.

Inleiding

VVD en PvdA, coalitiepartners sinds de vorming van het kabinet-Rutte II in 2012, geven ook elkaar in 2016 de kans om goede sier te maken.

Het heeft kennelijk nieuwswaarde dat politieke partijen elkaar iets gunnen, want *Trouw* schrijft er een artikel over.

Lees tekst 3.

De coalitiepartijen VVD en PvdA willen “elkaar wat gunnen tot het einde”. Op 15 maart 2017 vinden de Tweede Kamerverkiezingen plaats.

- 1p 10 Geef een reden voor de houding van VVD en PvdA om elkaar ook **in 2016** wat te gunnen tot het einde.

Lees de regels 1 tot en met 42 van tekst 3.

In tekst 3 is sprake van een verdeling van een bedrag “over de in de ogen van de twee partijen goede doelen” (regels 11 en 12).

- 3p 11 – Noem de ideologische visies van VVD en PvdA.
– Verklaar de keuzes over die verdeling vanuit beide ideologieën. Betrek in je antwoord gegevens uit regels 1 tot en met 42 van tekst 3.

Lees de regels 43 tot en met 57.

De VVD-achterban kwam in opstand onder leiding van *De Telegraaf*. Het bezwaar van de VVD-achterban tegen een hogere inkomensafhankelijke zorgpremie is te verbinden met de ideologie van de VVD.

- 2p 12 – Geef een ideologisch uitgangspunt van de VVD in dit kader.
– Beredeneer op grond van dat uitgangspunt waarom een hogere inkomensafhankelijke zorgpremie kan worden afgewezen.

Opgave 4 Mediatechnologie verandert de samenleving

Bij deze opgave horen de teksten 4, 5 en 6 uit het bronnenboekje.

Inleiding

De beschikbaarheid van nieuwe technologieën heeft het gedrag van grote groepen mensen ingrijpend veranderd. Jongeren besteden een groot gedeelte van hun tijd aan sociale media en de gevolgen daarvan zijn het onderwerp van nieuw onderzoek (tekst 4). De verschuiving in tijdsbesteding van grote groepen mensen heeft ook gevolgen voor de traditionele media. Die zoeken naar nieuwe verdienmodellen om vertrekende adverteerders toch binnenboord te houden (tekst 5). Tegelijkertijd hebben de traditionele media ook nog het probleem van een afnemend vertrouwen van de burgers in de pers (tekst 6). En dat probleem hangt onder andere ook samen met de opkomst van nieuwe technologieën.

Lees tekst 4.

Onderzoekers kunnen antwoorden zoeken op verschillende soorten vragen: beschrijvende, evaluatieve en verklarende vragen. In het onderzoek *Jongeren over sociale media* zijn al deze soorten te herkennen. Uit tekst 4 kun je opmaken welke vragen door de onderzoekers gesteld zijn.

- 3p 13
- Geef uit tekst 4 het eerst voorkomende citaat waaruit je kunt opmaken dat de onderzoekers een beschrijvende vraag gesteld hebben.
  - Geef uit tekst 4 het eerst voorkomende citaat waaruit je kunt opmaken dat de onderzoekers een evaluatieve vraag gesteld hebben.
  - Geef uit tekst 4 het eerst voorkomende citaat waaruit je kunt opmaken dat de onderzoekers een verklarende vraag gesteld hebben.

Onderzoeken moeten betrouwbaar en valide zijn. In regels 35 en 36 van tekst 4 staat dat de respons 58% bedroeg.

- 2p 14
- Wat betekent betrouwbaarheid in verband met onderzoek?
  - Leg uit wat de respons van 58% betekent voor de betrouwbaarheid van dit onderzoek. Betrek in je antwoord een andere eis (dan betrouwbaarheid en validiteit) waaraan onderzoek moet voldoen.

Lees de regels 38 tot en met 44 van tekst 4.

- 1p 15
- Geef een reden waarom in regels 43 en 44 staat dat alleen significante relaties besproken worden.

Lees de regels 45 tot en met 63 van tekst 4.

- 2p 16
- Geef uit dit tekstdeel een voorbeeld van een operationalisering in dit onderzoek.
  - Geef een voorbeeld van een onderzoeksvraag die bij dit tekstdeel past.

Lees tekst 5.

Bedrijven die geen geld willen besteden aan een standaardadvertentie willen vaak wel betalen als hun merk of product in een redactioneel artikel genoemd wordt.

- 2p 17 Geef een verklaring voor deze voorkeur van adverteerders aan de hand van het referentiekader van de lezers.

Lees de regels 28 tot en met 31 van tekst 5.

De 'Chinese Muur' is beeldspraak voor de bescherming die redacties nodig hebben tegen onder andere commerciële beïnvloeding.

- 3p 18 – Met welk document worden redacties beschermd tegen oneigenlijke beïnvloeding?
– Leg uit welke twee zaken in dat document hiertegen bescherming bieden.

Het teruglopen van advertentie-inkomsten kan bij dagbladen een proces in werking zetten. Een proces dat zichzelf versterkt en waardoor de kwaliteit van de berichtgeving ook steeds verder onder druk kan komen te staan.

- 2p 19 – Hoe wordt dat zichzelf versterkend proces genoemd?
– Leg uit hoe dat proces werkt.

Er zijn verschillende visies op de verdeling van politieke macht in de samenleving.

- 3p 20 – Geef een omschrijving van de normatieve klassieke democratietheorie.
– Leg uit welke rol voor de massamedia past bij een normatieve klassieke democratietheorie.

Eén van de uitgangspunten van het mediabeleid van de overheid is democratie.

Afgezien van de gegarandeerde vrijheid van meningsuiting bestaat er in Nederland nauwelijks wetgeving die specifiek gericht is op de pers. Wel is er de Mededingingswet (die is niet speciaal bedoeld voor de pers maar reguleert de pers wel) en daarnaast kennen we ook nog het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek (voorheen Bedrijfsfonds voor de Pers).

- 2p 21 – Op welke wijze draagt de Mededingingswet indirect bij aan de kwaliteit van de democratie in Nederland?
– Op welke wijze draagt het Stimuleringsfonds bij aan de democratie in Nederland?

Lees de regels 1 tot en met 12 van tekst 6.

Thomas Bruning wil duidelijk maken dat journalisten volgens bepaalde vaknormen werken.

- 3p 22 Geef drie 'journalistieke vaknormen' waaraan goede journalisten in ieder geval moeten voldoen.

Lees de regels 13 tot en met 48 van tekst 6.

De pers geniet steeds minder vertrouwen bij burgers en dat heeft te maken met de 'nieuwe omstandigheden' (regels 13-18). Die 'nieuwe omstandigheden' zijn een gevolg van de ontwikkeling van de technologie.

- 2p 23 Beargumenteer dat het afnemende vertrouwen in kranten en nieuwszenders bij de burgers een gevolg is van de ontwikkeling van de technologie.

Betrek in je uitleg een kenmerkend verschil tussen oude en nieuwe media.

Opgave 5 Urgenda versus de Staat der Nederlanden

Bij deze opgave hoort tekst 7 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Urgenda is de organisatie voor duurzaamheid en innovatie die Nederland sneller duurzaam wil maken, samen met bedrijven, overheden, maatschappelijke organisaties en particulieren. Als zelfstandige stichting streeft Urgenda naar een circulaire economie die draait op duurzame energie en groene grondstoffen. De organisatie werkt vanuit een groot gevoel voor urgentie omdat grondstoffen schaarser worden en het klimaat veel te snel verandert.

Op 20 november 2013 begon een rechtszaak die Urgenda namens 886 mede-eisers aanspande tegen de Nederlandse Staat over het klimaatbeleid. Op 24 juni 2015 heeft de Rechtbank Den Haag uitspraak gedaan en werd Urgenda in het gelijk gesteld. De rechter draagt de Staat op meer actie te ondernemen tegen klimaatverandering en de CO₂-uitstoot voor 2020 met 25% te verminderen. Het is wereldwijd de eerste keer dat een rechter een Staat verplicht om maatregelen te nemen tegen klimaatverandering.

Lees de regels 1 tot en met 25 van tekst 7.

De rechtszaak van Urgenda tegen de Staat is geen strafrechtzaak.

- 2p 24 Geef twee citaten uit de regels 1 tot en met 25 van tekst 7 waaruit dat blijkt en leg je antwoord uit.

Lees de regels 26 tot en met 67 van tekst 7.

In Nederland is het mogelijk om een rechtszaak tegen de Staat aan te spannen.

- 2p 25 Leg uit op grond van welke beginselen van de rechtsstaat dat mogelijk is. Ga in je antwoord uit van twee beginselen.

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

- Een gezond leefmilieu heeft kenmerken van een collectief goed.
- 3p **26** Geef drie kenmerken van 'een gezond leefmilieu' waardoor het tot de collectieve goederen gerekend kan worden.
- Staten zijn geneigd om een afwachtende houding aan te nemen bij het oplossen van het klimaatprobleem.
- 2p **27** Geef een reden voor staten waarom ze vaak terughoudend zijn bij het aanpakken van het klimaatprobleem. Leg je antwoord uit.
- Urgenda is een pressiegroep en geen politieke partij. Verschillende politieke partijen streven ook naar het aanpakken van het klimaatprobleem.
- 2p **28** Geef twee verschillen tussen pressiegroepen en politieke partijen.
- 2p **29** Leg met behulp van het systeemmodel uit in welke fase van de politieke besluitvorming de aanpak van het klimaatprobleem aangekomen is na de rechtszaak.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.